

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 12. avgusta 1863. ~

Gospodarske stvari.

Kako se breskve najbolj zorejajo?

Breskva je najokusniši sad med vsem sadjem, — al tudi najobčutljiviše drevo je. Ne samo, da ji mrazi spomladi cvetje posmodé, ker zgodaj cveté; pa je tudi premehkužna, da ne prenese velicega mraza, in je drevo sploh nature take, da zgodaj hira in malokdaj staro postane.

Kar prvo napako zadene, se ji lahko v okom pride, da je spomladanski mraz ne popari, če se pritlično drevo s pripravno odejo mraza varuje. Najlože se to zgodí na obzidjih, ravno tako tudi na latnikih pa tudi prostih špalirjih (plantah); visoke drevesa je pa težko ali celó nemogoče mraza obvarovati.

Dalje je dobro, da se breskve in marelice tako sadijo, da jih žarki izhajočega solnca ne zadevajo, to je, da se sadijo bolj na zahodne kraje. Zakaj ravno tiste rastline mraz najbolj popali, ki so solncu najbolj izpostavljene, to je, tiste, ktere solnce jutranje najpred obseje. Zato se dajo rastline, ki jih je vidno srež zadel ali slana pricvrknila, dostikrat še pozeblina oteti, če se zjutraj zgodaj, preden jih solnce obsije, s kako rečjo pokrijejo in ostanejo do poldne pokrite. Ravno tako se dajo tudi sadne drevesa v cvetji pozeblina obvarovati, da se po kaki mrzli noči z mrzlo vodo poškopijo; to delo se mora pa vselej opraviti, preden solnce drevo obsije.

Rekli smo, da v naših deželah breskev rada hira; maloktera doseže starost. Zoper to je malo pomoči. Razun skrbnega obrezovanja pomaga to breskvi največ, da se v rasti kolikor moč zadržuje; to pa se doseže, da se zmrznjena zemlja tako deleč, kakor breskvine korenine segajo, pol čevlja na debelo z listjem ali gnojem pokrije. Po ti odeji zmrzlina delj časa v zemlji zadržana ostane. To je za breskev zato koristno, ker največ njenih bolezen od tod izvira, da zgodnja spomladanska toplota drevesu sok zbudi, da jame po drevesu pretekati, če pa pozneje še mraz nastopi, pa sokotok ustavi ali ga saj zadržuje; nasledek tega sta vžig in smolotok, dostikrat oba skup. Res, da je že marsikdo trdil, da poklad breskvenemu drevesu pripomore, da se delj časa zdravo ohrani, in tega menda ne bo nihče tajil, ako se breskve na tako deblo vcepijo, ki pozneje odganja in potem takem drevesno rast zadržuje. Zato ima Šamal tudi prav, če trdi, da, če se breskev na trn vcepi, trdneje deblo napravi, kakor na kakem drugem divjaku; česar se pa še sam prepričal nisem. Temu nasproti pa ne gré breskve na mandeljnovno drevo cepiti, ker na prostem vrtu ne stori tako vrlo kakor kje bolj v zatišji.

Kako pa, ali je pri breskvi potrebno, da se po-

žlahni in cepi? Odgovor je, da se koščičasto sadje lože in pred iz semena zaredí, kakor sadje iz pešek; ravno to veljá tudi od breskve. Če se ravno iz semena tista sorta vselej ne dobí, kakor je ona, od ktere si koščice posadil, vendar le je sad dober in žlahen. Nekatere plemena se plodijo žlahne brez vsega cepljenja in požlahnjenja, kakor na pr. po Francozkem tako zlo priljubljena, pri nas malo znana marelična breskev, ki ima po svojem rumenem mesu res izvrsten sad.

Zakaj pa ne kaže, da bi breskve ne cepili, in zakaj je bolje, če imamo take, kakor izrastejo same po sebi?

Prvič nimamo nič truda ž njimi, kar tudi nekoliko zdá. Ker je cepljenje z nakladom (kopuliranje) precej sitno delo, zato najraje breskve s popkom (okuliranjem) cepimo; ravno to je pa najbolj med vsem drugim cepljenjem na vreme navezano. Nepožlahnjeni divjak, ker je, kakor domače drevo, tudi domačega podnebja privajen, je trdneji in se vsacega vremena tako kmali ne vstraši, je bolj zdrav in čvrst. Necepljena breskev skor vselej trdnejša ostane kakor pa cepljena, zato tudi delj časa rodi in sad donaša.

Naj se tedaj najgorše plemena, ki jih imamo, cepijo, da jih ohranimo; ondi pa, kjer ni podnebje ugodno, ali pa tam, kjer se veliko veliko breskvinih dreves izreja, naj se le iz koščic redijo. Za to rejo se jemljejo koščice od najboljših plemen, ki rodijo najboljši sad in so popolnoma zrele. Sadi jih brž, ko si sad pojedel, en palec globoko, in koščico od koščice za čevlj narazen, v dobro zemljo, in sicer v tak kraj, ki ima dosti solnca, pa je v zatišji in varen severja in burje. Spomladi drugega leta se morajo drevesca na večí prostor presaditi. Že v prvem letu spoznaš iz svetlega in širocega temnega perja žlahniše pleme. Drevesca s starimi lastnostmi odberi in posadi jih posebej; druge, ki se ti ne zdijo toliko vredne pa pocepi, ali jih pa zavrzi. One drevesca, ki obetajo, da bodo dober in lep sad donašale, obrezuje skrbni vrtnar in glešta že od mladega tako, da se mu tako zrastejo, kakor jih misli imeti. Necepljene breskvice rodé dostikrat že v tretjem letu, sploh pa v četrtem; tisto drevesce, ki jame zgodaj popke nastavljati, je žlahnega jedra, je veliko vredno. Končaje moram še omeniti, da gosp. Hafner v Kadolzburgu na Parskem zareja breskvine drevesa že več let iz koščic in pravi, da se mu vrlo obnašajo.

O goveji kugi na dalje.

Zagrebski „Gospodar. List“ piše, da na človeka, o katerem se je pripovedovalo, da zná ozdraviti (lěčiti) govejo kugo, je velika vika, zakaj poginilo je mnogo goved, ki jih je zdravil. Vredništvo „Narodnih Novin“ dostavlja, da tudi v Volavji se nikakor ni po-

trdilo njegovo zdravilo. — To ni nobeno čudo, ker natura te grozne pošasti še ni nikomur znana. Kar zdravniško znanstvo umnega vé, vse se je že poskusilo, pa nič se dosihmal opraviilo ni. Móglo bi se tedaj zdravilo le po tej naključbi najti, po katerem tudi slepa kokoš najde zrno.

Podučne stvari.

Pogovori pod lipo.

Soseskine kase na kmetih.

(Konec.)

Jaka. Soseskine kase bi bile pač dobra stvar, to že vidimo, pa kdo nam jih bo naredil?

Solmašter. To je vaša skrb; začnite, noben človek vam tega ne overa.

Jaka. Ne, to ne gré! Zapovej naj se nam, potem bomo že delali; sami ne bomo začeli.

Solmašter. Pa kako to, da bi se vam vedno moralo zapovedovati, da to storite, kar je k vašemu pridu?

Janez. Če bi Grabež zvedil, da za srenjsko kaso delamo, nam vinarja ne posodi, in preden bi kasa denar imela, mi konec vzamemo.

Solmašter. O takih okolinostih bi pa vam grajščina denar posodila, kterege bi ji potem sčasoma poplačali.

Miha. Težko da bi to storila; utegnila bi potem škodo trpeti. Dokler ni postave, koga se mora ubogati, bi se marsikteri kmet delu odtegnil. Če bi pa imeli postavo, bi srenjsko zastopništvo vse to opravilo brez sovraštva, in Grabež bi mogel molčati.

Solmašter. Srenja je v svojih lastnih zadevah samosvojna; da se srenjske kase ustanovijo, je pač njena reč; kar v tem sklene, ravno tako veljá, kot postava.

Juri. Tega sicer ne tajim, pa kar je boljše, je boljše. Tudi še nočemo le svojih hrušek peči; ali jih vse soseske napravijo, ali pa nobena! To storiti more pa sama postava.

Jaka. Gospod šolmašter! saj veste, da smo od nekdanj vajeni le to storiti, kar se nam ukaže. Navada pa je železna srajca.

Janez. Tudi veste, gospod šolmašter, da bolj prebrisani ljudje, ko smo mi, vedó, kaj da je dobro, pa vendar ne storé; toliko bolj je treba nas k dobremu siliti. Potem vsi ubogamo, in tudi bi ne bila krivica, ako bi koga kaznovali, če ne bi hotel ubogati.

Solmašter. Že vidim iz vsega, da tu bi le deželni zbor mogel pomagati, da bi postavo za to napravil in jo cesar potrdil. Al tudi zbor vas ne bo hotel k delu siliti.

Janez. Zakaj neki ne? Al nas ne silijo davek plačati, preprego dajati, ceste delati itd.? Se vé, da je to potrebno, pa ravno tako potrebne so tudi srenjske kase za nas.

Solmašter. Po tem takem morate svojega zastopnika v deželnem zboru prositi, da se on za to reč potegne in postavo za to zahteva.

Miha. Da! to hočemo storiti; če pa on nič ne stori, bomo prihodnjič pa vas za svojega zastopnika izvolili.

Solmašter. Lepa hvala vam za vašo zaupnost! — Tako mislim, ljubi sosedje, da nismo tega večera brez koristi potratili, če zdaj le previdite, da je delavnost sama vir blagostanja in bogastva ljudém.

Janez. Tega smo se prepričali; vas le prosimo, da bi nam še večkrat kaj tacega povedali.

Solmašter. Prav rad, kadar koli želite.

Miha. Še enmalo se pa vendar jaz spodtikujem nad srenjskimi kasami. Kaj pa, če bi vlada denarja potrebovala, gotovo bi nam naše kase spraznila. Ravno to

bi se utegnilo o kaki prekucii zgoditi, in potem bi bil naš trud zastonj; vsi naši lepi denarci bi šli rakom žvižgat.

Solmašter. Pred nekimi leti je vlada tudi denarja potrebovala; ali je ljudske kase praznila? Ne! vi ste ji ga mogli posoditi; zdaj se vam obresti po sreberni veljavi plačujejo. Pa še gotov denar si vlada zdaj ne more drugače izposoditi, kakor da državni zbor dovoli. Kaj tacega pa bi vaši zastopniki ne dovolili, kar bi vam škodovati utegnilo. Ker tedaj imamo ustavo, se ni nič bati. Tudi prekucija bi tako nespametno ne ravnala, da bi srenjske kase ropala in si tako brez števila sovražnikov nakopala.

Miha. Kaj pa, ko bi vojska vstala?

Solmašter. Tudi tega se vam ni bati; preden sovražnik pride, lahko stokrat svojo kaso skrijete.

Miha. Vse to je prav, pa vendar nisem popolnoma potolažen, ker saj en del svoje kase vendar lahko zgubimo.

Solmašter. Zakaj pa svoje polje obdelujete? Zakaj hiše zidate, zakaj živino redite? Ali ne more toča vaše setve pobiti, ali ne ogenj hiš posmoditi, ali ne kuga živine pomoriti? Vse naše početja so v Božjih rokah! Njegovi previdnosti mora človek svoje dela izročiti. — In tako z Bogom!

Slovenske stvari.

Godovni govor

pri véliki besedi v goriški čitavnici 12. julija 1863.

Zložil in govoril dr. Josip Tonkli.

IV. Životopis Cirila in Metoda.

(Dalje.)

Metod, zdaj v nadškofa Panonije povzdignjen, brzo se vrne med Slovane. Najpred ostane nekaj časa v državi Kocelnovi, potem se podá nadalje na Moravsko v Velehrad, kjer je med tem Svatopluk, naslednik Rastislava, po hudih vojskah z Germani bil priznan za neodvisnega kralja države velikomoravske leta 874. V tem času je bil umrl tudi knez Kocel, in njegova država pripadla je Svatopluku. To, kar je velikodušen Rastislav namerjaval, dosegel je Svatopluk, to je, neodvisnost od Nemcov o političnih in cerkvenih zadevah. Njegova država se je razprostirala na jugu do Drave. Slaveni na jugu so bili zdaj na vrhuncu moči in sreče, kakoršne niso potem do današnjega dne nikdar več dosegli. Važna dogodba v tem času bila je tudi ta, da je bil sv. Metod krstil Borivoja, kneza Čehov in zaveznika Svatoplukovega, in tako luč sv. vere tudi Čehom prinesel. Sv. Metod sam je bil v Pragi, na mestu, kjer stoji ponosni Višehrad, posvetil prvo cerkev.

Slavni in čudoviti uspeh sv. Metoda izbudil je kačo zavidnosti v srcu nemških škofov, ki se niso mogli potolažiti, da se jim je bila čast in oblast po Slovenskem skrčila. Obdolževali so tedaj v Rimu sv. Metoda, da pod krilom slovenske službe in besede Božje razširja med ljudstvom krivoverske zmote; rekli so, da se ne spodobi, da se služba Božja opravlja v barbarskem jeziku. Papež Ivan VIII., ki je tačas sedel na stolu sv. Petra, pokliče leta 879 Metoda v Rim, da bi se tamkaj osebno opravičil. Metod se brzo podá v Rim, in dokaže sv. Očetu, da le pravo krščansko vero po misli rimske cerkve uči; dokaže mu, da taki čudoviti uspeh med Slovani se ima zahvaliti le opravljanju službe Božje v narodovem jeziku; pové sv. Očetu na dalje, da slovenski jezik ima že literaturo in bere odlomke prestavljenega sv. pisma, pa pridene še, ako bi kak jezik zaslužil barbarski imenovan biti, da pride v prvo vrsto